

Broedvogels

De verstoring van broedvogels kan vooral bestaan uit een toename van geluid en verontreiniging. Alle hieronder beschreven broedvogels zijn gevoelig voor verontreiniging, alleen de Kluut, Bontbekplevier en de Strandplevier zijn gevoelig voor verstoring door middel van geluid.

Met betrekking tot verontreiniging kan gesteld worden dat eventuele toename van de concentraties van probleemstoffen niet significant is (zie hierboven). Voor vogels vallen daar geen negatieve effecten van te verwachten.

Met betrekking tot geluid wordt over het algemeen 40 dB(A) aangehouden als de norm voor stiltegebieden. Het aantal onderzoeken met betrekking tot effect van geluid is beperkt. Uitzondering hierop vormt het onderzoek van Reijnen *et al.* (1992) naar het effect van verkeerslawaaï op broedvogelpopulaties. Uit dat onderzoek blijkt dat wanneer naar de dosis-effectrelatie in bos en weiland wordt gekeken, de broedvogeldichtheid onder de 45 dB(A) niet afneemt. Wanneer de soorten boven de 45 dB(A) contouren voorkomen is er wellicht wel sprake van verstoring door geluid. In deze passende beoordeling veronderstellen we dat deze grenzen ook gelden voor de soorten die voorkomen rond Delfzijl. Vermoedelijk kunnen als gevolg van bouwactiviteiten in het gebied geluidspieken optreden die de 45 dB(A) overschrijden. Het is niet aan te geven hoever deze pieken uitkomen boven het reeds aanwezige geluid dat afkomstig is van het hele industriegebied.

Uit de effectenindicator van de website van LNV blijkt dat geen van de vogels op basis waarvan de Wadenzee is aangewezen als Natura 2000 gebied gevoelig zijn voor licht. Gevoeligheid is niet geheel uit te sluiten, uit onderzoek blijkt dat bijvoorbeeld de Grutto zijn nesten significant verder van lichtbronnen kiest.

Mitigatie

Het buiten het hoofdbroedseizoen (15 maart – 15 juli) uitvoeren van bepaalde werkzaamheden wordt over het algemeen, in het geval van broedvogels, als mitigerende maatregel beschouwd. Daarmee wordt de verstoring van broedvogels voorkomen. In de praktijk komt het er op neer dat als men bij de uitvoering van een project buiten het hoofdbroedseizoen van de vogels blijft er geen belemmeringen zijn vanuit de Natuurbeschermingswet.

Hoewel de gevoeligheid van licht volgens de website van LNV gering is kan men enkele preventieve maatregelen nemen op elk mogelijk effect te verkleinen. Enkele suggesties zijn: alleen verlichten daar waar het echt nodig is en ook echt alleen op de momenten dat het nodig is; verlicht alleen zoveel als echt nodig is; verlicht alleen met betrekkelijk langgolvig licht. De bouwactiviteiten zullen met name tijdens de dag plaatsvinden, extra verlichting tijdens de bouw blijft daarmee beperkt.

Bontbekplevier

Beschrijving effect

De Bontbekplevier wordt in redelijke aantallen waargenomen in de telgebieden ten noorden van het chemiepark Delfzijl. De aantallen verschillen aanzienlijk per jaar, wat mogelijk een gevolg is van de manier waarop Bontbekplevier broedt, ze broeden niet op vaste plaatsen. In de jaren 1998 / 2002 zijn maximaal 17 broedparen aangetroffen in 2003 werd één broedpaar waargenomen. Uitvoering van de voorgenomen activiteiten tijdens het broedseizoen zal verstoring kunnen veroorzaken van de broedende Bontbekplevier door trillingen en geluid. Deze verstoringen zullen met name optreden tijdens de bouw van de installaties, de bouw zal 18 maanden in beslag nemen. Mede door het gebruik van schroefpalen in plaats van het reguliere heien blijft de geluidspiekbelasting ten tijde van de bouw beperkt. De permanente geluidstoename op de geluidszonengrens (zie paragraaf 1.2.1.) is 0.04 dB; dat is een toename van 0,08 % ten opzichte van het huidige geluidsniveau dat door het gehele industriepark veroorzaakt wordt. De toename in permanente geluidsbelaasting blijft daarmee zeer beperkt.

Beoordeling effect

Voor de Bontbekplevier geldt een instandhoudingsdoelstelling voor behoud van omvang van de populatie en kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van het behoud van een sleutelpopulatie van ten minste 40 paren. Hoewel er verstoring als gevolg van geluidspieken op kan treden op broedende vogels zal het effect op de instandhoudingsdoelen beperkt blijven, er komen slechts enkele broedparen voor in het gebied. Om het eventuele effect te decimeren zouden de geluidsveroorzakende bouwwerkzaamheden buiten het broedseizoen plaats kunnen vinden. Rekening houdend met deze mitigerende maatregel en gezien het beperkte aantal broedparen en het tijdelijke karakter van de verstoring wordt het indirecte effect op het broedsucces van de soort niet als significant beoordeeld in relatie tot de instandhoudingsdoelen. De voorgenomen activiteiten hebben geen significant effect op deze instandhoudingsdoelen.

Kluut*Beschrijving effect*

Uitvoering van de voorgenomen activiteiten tijdens het broedseizoen zal verstoring kunnen veroorzaken van de broedende Kluut door trillingen en geluid. Deze verstoringen zullen met name optreden tijdens de bouw van de installaties, de bouw zal 18 maanden in beslag nemen. Mede door het gebruik van schroefpalen in plaats van het reguliere heien blijft de geluidspiekbelasting ten tijde van de bouw beperkt. De Kluut wordt in kleine aantallen aangetroffen in de telgebieden ten noorden van Delfzijl. Vanaf 2003 zijn er geen broedende paren meer in het gebied ten noorden van Delfzijl meer waargenomen. De permanente geluidstoename op de geluidszonengrens (zie paragraaf 1.2.1.) is 0.04 dB, dat is een toename van 0,08 % ten opzichte van het huidige geluidsniveau dat door het gehele industriepark veroorzaakt wordt. De toename in permanente geluidsbelasting blijft daarmee zeer beperkt.

Beoordeling effect

Voor de Kluut geldt een instandhoudingsdoelstelling voor behoud van omvang van de populatie en kwaliteit van het leefgebied als bijdrage aan het behoud van de populatie in de regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 6000 paren. In het gebied dat in de invloedssfeer ligt van het industrieterrein van Delfzijl komen nauwelijks nog broedparen van de Kluut voor. Het broedsucces van deze soort in de nabij gelegen polder de Breebaart is sinds 2004 gedaald mede als gevolg van de beperkte voedselbeschikbaarheid. Gezien het beperkte aantal broedparen en het tijdelijke karakter van de verstoring wordt het indirecte effect op het broedsucces van de soort niet als significant beoordeeld in relatie tot de instandhoudingsdoelen. De voorgenomen activiteiten hebben geen significant effect op deze instandhoudingsdoelen.

Noordse stern*Beschrijving effect*

Het aantal broedparen van de Noordse stern wordt in redelijke aantallen aangetroffen in de telgebieden ten noorden van Delfzijl. In 2005 zijn maximaal 160 broedparen aangetroffen. Dit aantal is bijna 10 % van de sleutelpopulatie zoals die in het instandhoudingsdoel geformuleerd is. Uitvoering van de voorgenomen activiteiten tijdens het broedseizoen zal verstoring kunnen veroorzaken van de broedende Noordse stern door trillingen en geluid. Deze verstoringen zullen met name optreden tijdens de bouw van de installaties, de bouw zal 18 maanden in beslag nemen. Mede door het gebruik van schroefpalen in plaats van het reguliere heien blijft de geluidspiekbelasting ten tijde van de bouw beperkt. De permanente geluidstoename op de geluidszonengrens (zie paragraaf 1.2.1.) is 0.04 dB, dat is een toename van 0,08 % ten opzichte van het huidige geluidsniveau dat door het gehele industriepark veroorzaakt wordt. De toename in permanente geluidsbelasting blijft daarmee zeer beperkt.

Beoordeling effect

Voor de Noordse stern geldt een instandhoudingsdoelstelling voor behoud van omvang van de populatie en kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van het behoud van een sleutelpopulatie van ten minste 1750 paren. Gezien het redelijke aantal broedparen valt verstoring niet uit te sluiten. Met inachtneming van de mitigerende maatregelen, geluidsoverlast veroorzakende werkzaamheden buiten het broedseizoen plannen, en gezien het tijdelijke karakter van de verstoring wordt verwacht dat het indirecte effect op het broedsucces van de soort niet als significant beoordeeld kan worden. De voorgenomen activiteiten hebben geen significant effect op deze instandhoudingsdoelen

Strandplevier*Beschrijving effect*

Het aantal broedparen van de Strandplevier wordt in kleine aantallen (max 4 in 1999) aangetroffen in de telgebieden ten noorden van Delfzijl. Uitvoering van de voorgenomen activiteiten tijdens het broedseizoen zal verstoring kunnen veroorzaken van de broedende Strandplevier door trillingen en geluid. Deze verstoringen zullen met name optreden tijdens de bouw van de installaties, de bouw zal 18 maanden in beslag nemen. Mede door het gebruik van schroefpalen in plaats van het reguliere heien blijft de geluidspiekbelasting ten tijde van de bouw beperkt. Vanaf 2003 zijn er vermoedelijk geen broedende paren meer in het gebied ten noorden van Delfzijl waargenomen. De permanente geluidstoename op de geluidszonengrens (zie paragraaf 1.2.1.) is 0.04 dB, dat is een toename van 0,08 % ten opzichte van het huidige geluidsniveau dat door het gehele industriepark veroorzaakt wordt. De toename in permanente geluidsbelasting blijft daarmee zeer beperkt.

Beoordeling effect

Voor de Strandplevier geldt als instandhoudingsdoelstelling een uitbreiding van de omvang en verbetering leefgebied voor herstel van lokale populatie van tenminste 10 paren ten behoeve van een sleutelpopulatie op de Waddeneilanden (Waddengebied en duingebied samen, tenminste 40 paren). Hoewel er verstoring als gevolg van geluidspieken op kan treden op broedende vogels zal het effect op de instandhoudingsdoelen, zeker met inachtneming van mitigerende maatregelen, beperkt blijven. Gezien het ontbreken van broedparen en het tijdelijke karakter van de verstoring wordt het indirecte effect op het broedsucces van de soort niet als significant beoordeeld in relatie tot de instandhoudingsdoelen. De voorgenomen activiteiten hebben geen significant effect op deze instandhoudingsdoelen.

Visdief*Beschrijving effect*

Het aantal broedparen van de Visdief wordt in grote aantallen aangetroffen in de telgebieden ten noorden van Delfzijl. In het jaar 2005 kwamen 936 vogels in het gebied broeden. Uitvoering van de voorgenomen activiteiten tijdens het broedseizoen zal verstoring kunnen veroorzaken van de broedende Visdief door trillingen en geluid. Deze verstoringen zullen met name optreden tijdens de bouw van de installaties, de bouw zal 18 maanden in beslag nemen. Mede door het gebruik van schroefpalen in plaats van het reguliere heien blijft de geluidspiekbelasting ten tijde van de bouw beperkt. De permanente geluidstoename op de geluidszonengrens (zie paragraaf 1.2.1.) is 0.04 dB, dat is een toename van 0,08 % ten opzichte van het huidige geluidsniveau dat door het gehele industriepark veroorzaakt wordt. De toename in permanente geluidsbelasting blijft daarmee zeer beperkt.

Beoordeling effect

Voor de Visdief geldt een instandhoudingsdoelstelling voor behoud van omvang van de populatie en kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van het behoud van een sleutelpopulatie van ten minste 5000 paren. De in 2005 aangetroffen aantallen vormen bijna 20 % van de eventuele sleutelpopulatie. In het gehele land komen werden in de periode 1998 – 2000 het aantal broedparen geschat op 18000 – 19500.

De omvang van de kolonie van de Visdief draagt significant bij aan de populatie voor het hele Speciale Beschermingszone Waddenzee. Verstoring van de populatie is niet uitgesloten. Met inachtneming van de mitigerende maatregelen en gezien het tijdelijke karakter van de verstoring wordt het indirecte effect op het broedsucces van de soort niet als significant beoordeeld in relatie tot de instandhoudingsdoelen. De voorgenomen activiteiten hebben geen significant effect op deze instandhoudingsdoelen.

Pleisterende en trekvogels

Beschrijving effect

Anders dan bij broedvogels gebruiken pleisterende en trekvogels de gebieden veelal om te rusten en of te foerageren. In de gebieden die in de nabijheid van het plangebied liggen zijn gedurende de winterseizoenen 38 soorten vogels waargenomen. De aantallen waren over het algemeen niet hoog en naderde voor geen van de soorten de 1% norm. Alleen de Brandgans en de Kluut kwamen in noemenswaardige aantallen voor. De beoordeling van de Kluut als broedvogel is hierboven beschreven, de soort is gevoelig voor geluid en verontreiniging. De Brandgans is niet gevoelig voor geluid maar eveneens gevoelig voor verontreiniging. Van de overige waargenomen vogels blijken de Wulp en de Tureluur eveneens gevoelig voor geluid. Voor alle vogels wordt aangegeven dat ze gevoelig zijn voor verontreiniging. Uitvoering van de voorgenomen activiteiten zal verstoring kunnen veroorzaken van de van de Kluut, Tureluur en Wulp door geluid. Deze verstoring zal met name optreden tijdens de bouw van de installaties, de bouw zal 18 maanden in beslag nemen. Mede door het gebruik van schroefpalen in plaats van het reguliere heien blijft de geluidspiekbelasting ten tijde van de bouw beperkt. De permanente geluidstoename op de geluidszonegrens (zie paragraaf 1.2.1.) is 0.04 dB, dat is een toename van 0,08 % ten opzichte van het huidige geluidsniveau dat door het gehele industriepark veroorzaakt wordt. De toename in permanente geluidsbelasting blijft daarmee zeer beperkt. Voor de Brandgans valt er met betrekking tot geluid geen effect te verwachten. Met betrekking tot de gevoeligheid voor licht wordt verwezen naar bovenstaande opmerkingen bij de broedvogels.

Met betrekking tot verontreiniging kan gesteld worden dat eventuele toename van de concentraties van probleemstoffen niet significant is (zie hierboven). Voor vogels vallen daar geen negatieve effecten van te verwachten.

Beoordeling effect

Voor de Brandgans, Tureluur en Wulp geldt een instandhoudingsdoelstelling voor behoud van omvang van de populatie en kwaliteit van het leefgebied als bijdrage aan het behoud van de populatieregio Noordzeekustzone en Waddengebied. Voor alle vogels geldt dat ze de 1 % norm (maat voor internationaal belang van de vogel) in het onderzoeksgebied ten noordoosten van het industrieterrein van Delfzijl niet overschrijden. Gezien de beperkte duur van de verstoringseffecten en het voorkomen van de soorten valt een significant effect van de verstoring niet te verwachten. De voorgenomen activiteiten hebben geen significant effect op de instandhoudingsdoelen.

Beschermde Natuurmonumenten

Effect beoordeling

De uitbreiding van de capaciteit vindt plaats op het huidige industrieterrein. Er vindt geen hoogbouw plaats, of anderszins uitzicht verstoring bebouwing. Dit betekent dat er geen effecten optreden op het open karakter of andere wezenlijke kenmerken met betrekking tot natuurschoon. Voor de beschermde natuurgebieden en de vogels die daaronder vallen blijkt dat de gevoeligheid van licht, volgens de website van LNV, gering is. Bovendien maakt Teijin Twaron deel uit van het industriepark Delfzijl, wat in zijn geheel een hoeveelheid licht produceert. Op de nieuwe installaties van Teijin Twaron zullen nagenoeg geen nieuwe lichtbronnen geplaatst worden, de bijdrage aan de huidige situatie voor het gehele industriepark zal niet toenemen. Men kan wel enkele preventieve maatregelen nemen op elk mogelijk effect te verkleinen. Enkele suggesties zijn: alleen verlichten daar waar het echt nodig is en ook echt alleen op de

momenten dat het nodig is; verlicht alleen zoveel als echt nodig is; verlicht alleen met betrekkelijk langgolvig licht. De bouwactiviteiten zullen met name tijdens de dag plaatsvinden, extra verlichting tijdens de bouw blijft daarmee beperkt.

5 CUMULATIEVE EFFECTEN

Autonome ontwikkeling

Door het verplaatsen van de lozing van het afvalwater van Teijin Twaron van de Oosterhornhaven naar het Zeehavenkanaal is er sprake van een vermindering van de belasting van het de Oosterhornhaven ten opzichte van de huidige situatie. Omdat deze verplaatsing deel uitmaakt van de autonome ontwikkeling is het positieve effect niet terug te vinden in de effectvergelijking. Ook de ingebruikname van een zoutafvalwaterzuiveringsinstallatie (ZAWZI) maakt deel uit van de autonome ontwikkeling. De belangrijkste ontwikkeling in het Chemiepark Delfzijl is verder de nieuwbouw van een chloor- en MCA-fabriek van Akzo Nobel.

Cumulatieve effecten op Natura 2000-gebied

Hieronder is aangegeven welke andere nabijgelegen projecten effecten veroorzaken waardoor cumulatie kan optreden. Het doel van het aangeven van nabijgelegen projecten is om aan te geven wat de wederzijdse invloed is van de overige activiteiten en overige belangrijke ontwikkelingen rondom de Waddenzee. Kortom welke effecten worden versterkt door de diverse (deels) parallelle ontwikkelingen? Aangezien er alleen effecten optreden met betrekking tot geluidhinder en extra lozingen, zullen de cumulatieve effecten op deze gebieden worden bekeken.

Akzo Nobel

Akzo Nobel heeft op het chemiepark in Delfzijl een nieuwe chloor- en MCA (monochloorazijnzuur)fabriek gerealiseerd. Deze nieuwe fabriek neemt de productie over van het oude Chloorproductiebedrijf op dezelfde locatie als die van de nieuwbouw. Met betrekking tot de waterkwaliteit zal de nieuwe fabriek een aantal stoffen lozen als gevolg van de gebruikte grondstoffen en als gevolg van het productieproces. De stoffen die AKZO loost vertonen minimale overlap met de stoffen die door Teijin Twaron geloosd worden *en als één van de 11 mogelijke probleemstoffen worden beschouwd. De stoffen Bromaat en Chloraat* worden door beide ondernemingen geloosd. De hoeveelheden die Teijin loost veroorzaken een concentratie in het Zeehavenkanaal die echter ver beneden de geldende MTR waardes (Bromaat: 1,6 % van MTR en Chloraat: 1,5 % van MTR) voor oppervlaktewateren liggen. De overige stoffen die Akzo gaat lozen behoren niet tot de probleemstoffen van Teijin Twaron.

BKB

De firma BKB heeft het voornemen om in Delfzijl een "Waste to Energy (WtE) plant" te bouwen. De bedoeling is om door middel van het verbranden van afval energie op te wekken. Daarnaast zal het bedrijf ook stoom (warmte) leveren aan bedrijven op het industrieterrein. De chemische verontreiniging van oppervlakte water in het Zeehavenkanaal zal voor deze installatie bestaan uit chloroform, bromoform en actief chloor. Deze stoffen zijn ter bestrijding van algen- en mosselgroei in de koelwatersystemen. De concentratie van deze stoffen in het lozingswater blijft beneden de gestelde norm en zal door verdunning geen nadelige gevolgen hebben voor het milieu. Ook het afvalwater van Teijin Twaron bevat bromoform, de concentratie in het Zeehavenkanaal als gevolg van die lozing bedraagt 0,04 % van de geldende MTR waarde. Er valt geen cumulatief effect te verwachten.

De bouw van deze WtE installatie zal een toename van geluid in het gebied kunnen veroorzaken, de belasting blijft echter binnen de geluidscontour zoals dat voor het industriegebied vastgesteld is. Gezien de te verwachten minimale geluidsbijdrage van de nieuwe installaties van Teijin Twaron valt geen cumulatief effect te verwachten.

Windmill energy

Windmill energy wil op de Schermdijk en de Pier van Oterdum enkel windturbines plaatsen die samen het windpark Delfzijl-Noord gaan vormen. Het voornaamste effect dat het windpark kan veroorzaken is de aanvaring van vogels met de windmolens. Daarnaast produceren windmolens geluid. Het verwachte geluid afkomstig van de molens valt ruim binnen de geluidscontour zoals dat voor het industriepark vastgesteld is. Er valt geen cumulatief effect te verwachten met de voorgenomen activiteit van Teijin Twaron.

Op basis van de beschikbare gegevens zijn negatieve effecten uit te sluiten. De effecten die als gevolg van de uitbreiding van Teijin Twaron op zullen treden voor de vogels, habitats en overige soorten waarvoor de Waddenzee is aangewezen als Vogelrichtlijngebied en Habitatrichtlijngebied zijn van zodanige aard dat ze niet als significant zijn aan te merken. Ook in samenhang met andere hierboven genoemde projecten zullen de effecten niet significant zijn.

6 CONCLUSIE EFFECT-ANALYSE

Overzicht effecten

Op basis van de voorgenomen activiteiten en de gevoeligheid van soorten en habitattypen zijn de volgende mogelijke effecten naar voren gekomen:

- verstoring door geluid: verstoring die tijdelijk optreedt tijdens de uitvoering van de werkzaamheden;
- verstoring door trillingen: verstoring die tijdelijk optreedt tijdens de uitvoering van de werkzaamheden;
- verontreiniging als het gevolg van toegenomen hoeveelheid proceswater
- verontreiniging als het gevolg van meer emissie naar de atmosfeer als gevolg van uitbreiding van de installaties.

In Tabel 6-1 wordt een overzicht gegeven van de effecten op beschermde soorten en habitattypen als gevolg van voorgenomen activiteiten. Bij de beoordeling van de effecten zijn de voorgenomen activiteiten in combinatie met de mitigerende maatregelen behandeld.

De hierboven genoemde verstoringen hangen allen samen met de voorgenomen uitbreiding de productiecapaciteit van Teijin Twaron. De gevolgen van de uitbreiding zijn enerzijds permanente effecten zoals toegenomen geluidsbelasting en een vergrote stroom proceswater naar het Zeehavenkanaal. Daarnaast bestaan er tijdelijke effecten ten tijde van de aanleg van de nieuwe installaties.

Zowel van de verontreinigingen als van de verstoring als gevolg van geluid valt niet uit te sluiten dat er effecten optreden op de aanwezige soorten en habitattypen in het gebied. In deze passende beoordeling zijn de effecten, zeker met inachtneming van mitigerende maatregelen, als niet significant beoordeeld in relatie tot de instandhoudingsdoelen.

Tabel 6-1: Overzicht effecten op beschermde soorten en habitattypen als gevolg van voorgenomen activiteiten.

Habitat of soort	Soort effect	Effect	Significantie
Overstroomde zandbanken	verstoring door verontreiniging	negatief effect	niet significant
Estuaria	verstoring door verontreiniging	negatief effect	niet significant
Slik- en zandplaten	verstoring door verontreiniging	negatief effect	niet significant
Rivierprik	verstoring door verontreiniging	negatief effect	niet significant
Zeeprik	verstoring door verontreiniging	negatief effect	niet significant
Fint	verstoring door verontreiniging	negatief effect	niet significant
Bontbekplevier	verstoring door geluid en trillingen	negatief effect	niet significant
Kluut	verstoring door geluid en trillingen	negatief effect	niet significant
Noordse stern	verstoring door geluid en trillingen	negatief effect	niet significant
Strandplevier	verstoring door geluid en trillingen	negatief effect	niet significant
Visdief	verstoring door geluid en trillingen	negatief effect	niet significant
Gewone Zeehond	verstoring door geluid, trillingen en verontreiniging	negatief effect	niet significant

De negatieve effecten die optreden als gevolg van de voorgenomen activiteiten leiden naar verwachting niet tot significante negatieve effecten door cumulatie met overige activiteiten binnen het kader van de autonome ontwikkeling van het plangebied.

Vervolg op de passende beoordeling

De voorgenomen activiteiten leiden, met in achtneming van de voorgenomen mitigerende maatregelen, niet tot significante effecten op het Natura2000 gebied de Waddenzee.

Voor de boven genoemde habitattypen en soorten waarvoor effect is geconstateerd is het wettelijk verplicht een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet (op basis van artikel 19d lid 1) aan te vragen. Deze vergunningaanvraag wordt, vergezeld van deze rapportage, ingediend bij het Bevoegd Gezag. Het Bevoegd Gezag verricht vervolgens nader onderzoek. Op grond van de resultaten van dit onderzoek besluit het bevoegd gezag over de vergunningverlening. Op de vergunningaanvraag wordt binnen 13 weken na ontvangst beslist. Deze termijn kan éénmaal met 13 weken worden verlengd. Wanneer aanvullende informatie wordt gevraagd in het kader van artikel 4.5 van de Algemene wet bestuursrecht, wordt de termijn voor het geven van de beschikking opgeschort ingevolge artikel 4:15 Awb.

7 COLOFON

Opdrachtgever	: Teijin Twaron B.V.
Project	: Natuurrapportage voor de natuurbeschermingswet
Dossier	: A0413-02-001
Omvang rapport	: 44 pagina's
Auteur	: E. Kardinaal
Bijdrage	: S. Mulder en S. Oom
Projectleider	: S. van Paassen
Projectmanager	: A. Valk
Datum	: 22 maart 2007
Naam/Paraaf	:

A. Valk

BIJLAGE 1 Overzicht gevoeligheid van soorten voor beïnvloeding door externe factoren

In onderstaande tabel is per soort de gevoeligheid voor diverse storende externe factoren gekwantificeerd (bron: www.synbiosys.alterra.nl/natura2000 - geraadpleegd op 27 januari 2007).

Teijin Twaron B.V./Natuurrapportage voor de natuurbeschermingswet
MD-BL20070304

BIJLAGE 2 Gebiedendocument Waddenzee

Natura 2000 gebied 1 - Waddenzee

(Zie leeswijzer)

Kenschets

Natura 2000 Landschap:	Noordzee, Waddenzee en Delta
Status:	Habitatrichtlijn + Vogelrichtlijn
Site code:	NL1000001 + NL9801001
Beschermde natuurmonument:	Waddenzee SN, Noord-Friesland buitendijks BN/SN, Kwelders noordkust Friesland BN, Neerlands Reid BN, Boschplaat SN, Kwelders noordkust Groningen BN, Dollard BN/SN, Schorren van Eendracht/Vlakte van Kerken BN
Beheerder:	Rijkswaterstaat, Defensie, Staatsbosbeheer, Het Groninger Landschap, It Fryske Gea, Noord-Hollands Landschap, Natuurmonumenten
Provincie:	Groningen, Friesland, Noord-Holland
Gemeente:	Ameland; Anna Paulowna; De Marne; Delfzijl; Den Helder; Dongeradeel; Eemsmond; Ferweradiel; Franekeradeel; Harlingen; het Bildt; Reiderland; Schiermonnikoog; Terschelling; Texel; Vlieland; Winseradiel; Wieringen; Winsum
Oppervlakte:	272.449 ha

Gebiedsbeschrijving

Het Natura 2000 gebied omvat alle buitendijkse delen, inclusief de grotere kweldereenheden langs de vastelandskust en op de eilanden. De begrenzing loopt zeewaarts tot in het zeegat tussen de eilanden. Ook grotere delen van de Eems-Dollard, een van de twee natuurlijke estuaria in ons land, liggen binnen het gebied.

De Waddenzee wordt algemeen beschouwd als het – in internationaal opzicht – belangrijkste natuurgebied in ons land. Deze status dankt het gebied onder andere aan de grote aantallen foeragerende trekvogels, aan het belang als opgroei gebied voor vissoorten uit de Noordzee, broed- en leefgebied van een aantal vogelsoorten en het leefgebied van grote populaties zeehonden. Het is een van de weinige Europese gebieden met een nagenoeg ongestoorde hydrodynamiek en geomorfologie waar natuurlijke processen nog zorgen voor instandhouding en ontwikkeling van karakteristieke ecotopen en habitats.

Het gebied is van zeer groot belang als broedgebied voor kustgebonden waadvogels (lepelaar), eenden (eider, bergeend), meeuwen (stormmeeuw, zilvermeeuw, kleine mantelmeeuw), sterns (grote stern, visdief, noordse stern en dwergstern) en steltlopers (kluut, scholekster, bontbekplevier, strandplevier, tureluur). Het betreft in alle gevallen broedvogels van embryonale duinen, duinmeren, hoge zandplaten met schelpen en hogere delen van kwelder. Daarnaast leveren enkele kwelder gebieden met al dan niet aangrenzende jonge duinen (Mokbaai, Slufter, De Schorren, Kroon's polders, De Boschplaat, Nieuwlandsreid, Hon, Oosterkwelder en kwelder gebieden op Rottumerplaat en –oog) een belangrijke bijdrage aan de broedpopulatie van soorten van grijze duinen (blauwe kiekendief, velduil) en duinmoerassen (bruine kiekendief).

Voor de twee zeehondensoorten die in Nederland voorkomen is het gebied van essentieel belang als rustgebied en om hun jongen te werpen en te zogen.

Begrenzing (zie kaart)

Gewijzigd ten opzichte van Concept – Natura 2000 doelendocument – hoofddocument, blz 78.

Het voorstel is om Vogelrichtlijngebied Waddenzee uit te breiden met Polder Breebaart en een stuk wad onder West-Terschelling (wel Habitatrichtlijngebied, oorspronkelijk aangewezen als onderdeel

Vogelrichtlijngebied Waddeneilanden/ Noordzeekustzone en Polder Breebaart, maar na splitsing in bezwaarschriftenprocedure vervallen) die integraal onderdeel uitmaken van het waddensysteem of een belangrijke broed- en pleisterfunctie vervullen voor de vogels van de Waddenzee. In tegenstelling tot het Habitatrichtlijngebied Waddenzee omvat het Vogelrichtlijngebied Waddenzee de gehele Vliehors (tevens PKB-gebied). Het voorstel is om de gehele Vliehors aan het Habitatrichtlijngebied toe te voegen (nog niet op kaart aangegeven) omdat deze uitgestrekte zandplaat met plaatselijk duinvorming (habitattype 2110 embryonale duinen) een integraal onderdeel uitmaakt van het Waddenzeegebied. Het betreft één van de weinige delen van het PKB-gebied (gelijk aan VR-gebied) dat geen onderdeel uitmaakt van het Habitatrichtlijngebied. Verder belangrijk verschil is dat de permanente wateren van het Eems-Dollard-estuarium geen deel uitmaken van het Habitatrichtlijngebied (alleen droogvallende platen zijn aangemeld). Er is overleg gaande met Duitsland en de Europese Commissie in hoeverre de begrenzing van de door beide landen aangemelde Habitatrichtlijngebieden wijziging dienen te ondergaan gelet op de Europese insteek dat *estuaria alleen als één samenhangend geheel kunnen worden aangemeld*. Verder technische aanpassingen met name wat betreft afstemming op begrenzing van de beschermde natuurmonumenten, waarvan overigens enkele deels liggen in andere (aangrenzende) Natura 2000 gebieden.

Natura 2000 database

Habitattypen

Code	Habitattype
H1110	Permanent overstroomde zandbanken
H1130	Estuaria
H1140	Slik- en zandplaten
H1310	Zilte pionierbegroeiingen
H1320	Slijkgraslanden
H1330	Schorren en zilte graslanden
H2110	Embryonale duinen
H2120	Witte duinen
H2130	Grijze duinen

Habitatrichtlijnsoorten

Soortnr	Soort
H1095	Zeeprik
H1099	Rivierprik
H1103	Fint
H1364	Grijze zeehond
H1365	Gewone zeehond

Vogelrichtlijnsoorten

Soortnr	Soort
A034	Lepelaar – b,n
A037	Kleine zwaan - n
A043	Grauwe gans - n
A045	Brandgans - n
A046	Rotgans - n
A048	Bergeend - n
A050	Smient - n
A052	Wintertaling - n
A054	Pijlstaart - n
A056	Slobeend - n
A062	Topper - n
A063	Eider – b,n
A069	Middelste zaagbek - n

A081	Bruine kiekendief - b
A082	Blauwe kiekendief - b
A103	Slechtvalk - n
A130	Scholekster - n
A132	Kluut - b,n
A137	Bontbekplevier - n
A138	Strandplevier - b
A140	Goudplevier - n
A141	Zilverplevier - n
A143	Kanoet - n
A144	Drieteenstrandloper - n
A147	Krombekstrandloper - n
A149	Bonte strandloper - n
A156	Grutto - n
A157	Rosse grutto - n
A160	Wulp - n
A161	Zwarte ruiter - n
A162	Tureluur - n
A164	Groenpootruiter - n
A169	Steenloper - n
A183	Kleine mantelmeeuw - b
A191	Grote stern - b
A193	Visdief - b
A194	Noordse stern - b
A195	Dwergstern - b
A197	Zwarte stern - n
A222	Velduil - b

Voorstel voor het aanvullen van de database:

A026	Kleine zilverreiger - n
A041	Kolgans - n
A048	Bergeend - n
A051	Krakeend - n
A147	Krombekstrandloper - n
A277	Tapuit - b

Voorstel voor het verwijderen uit de database:

A005	Fuut - n
A039	Toendrarietgans - n
A067	Brilduiker - n
A068	Nonnetje - n
A070	Grote zaagbek - n
A125	Meerkoet - n
A138	Strandplevier - n
A142	Kievit - n

Kernopgaven

- 1.03 Overstroomde zandbanken & biogene structuren:** Herstel ongestoorde bodems en geulen (met ook zeegrasvegetaties) van permanent overstroomde zandbanken (getijdengebied) 1110_A en biogene structuren van mossel- en zandkokerwormbanken o.a. voor eider en zwarte zee-eend, kanoetstrandloper, steenloper en scholekster en kraamkamerfunctie voor vis.

- 1.07 **Zoet-zout overgangen Waddengebied:** Herstel zoet-zout overgangen (via spuiregime en vistrappen) i.h.b. visintrek Afsluitdijk, Westerwoldse Aa en Lauwersmeer/Reitdiep in relatie tot Drentse Aa (rivierprik).
- 1.09 **Achterland fint:** Herstel relatie achterland (zoetwatergetij) en paaigebied fint in Schelde en Eems in België en Duitsland.
- 1.10 **Diversiteit getijdeplaten:** Range aan typen slik- en zandplaten (getijdengebied) 1140_A met hun biodiversiteit herstellen.
- 1.11 **Rust- en foerageergebieden:** Behoud platen voor rustende en foeragerende trekvogels scholekster, kanoet, steenloper en eidereend en rustgebieden gewone en grijze zeehond.
- 1.13 **Voortplantingshabitat:** Herstel ongestoorde rustplaatsen en optimaal voortplantingshabitat (waaronder embryonale duinen 2110) voor bontbekplevier, strandplevier (kluut, grote en dwergstern, visdief, grijze zeehond en drieteenstrandloper.
- 1.16 **Diversiteit schorren en kwelders:** Behoud (Waddenzee) en herstel (Delta) van schorren en zilte graslanden (buitendijks) 1330_A met alle successiestadia, zoet-zout overgangen, verscheidenheid in substraat en getijregime en mede als hoogwatervluchtplaats.

Instandhoudingsdoelen

Algemene doelen

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.

Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.

Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Habitattypen

H1110	Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit van permanent overstroomde zandbanken, <i>getijdengebied</i> (subtype A).
Toelichting	Het betreft hier de ondiepe delen tussen platen (habitatype 1140) en diepe geulen met hoge stroomsnelheden. Het habitatype permanent overstroomde zandbanken, <i>getijdengebied</i> (subtype A) is nagenoeg beperkt tot de Waddenzee. Dit subtype kent momenteel een matig ongunstige staat van instandhouding. De oppervlakte is nagenoeg natuurlijk, de kwaliteit niet. Kwaliteitsverbetering is mogelijk ten aanzien van bodemfauna en visfauna; dit laatste met name wat betreft een hoger aandeel aan langzaam voortplantende vissen (zoals haaien, roggen en steur), de ontwikkeling van een meer gevarieerde leeftijdsopbouw in vispopulaties (meer oudere vissen en de vorming van onderwatermosselbanken. Kenmerkend voor het systeem is de functionele samenhang van verschillende deelsystemen zoals eb- en vloedgeulen, transportgeulen en droogvallende platen. Belangrijk kwaliteitsaspect van dit subtype betreft de aanwezigheid van permanent onder water staande zeegrasvelden, met een daarbij behorende fauna van kenmerkende vissoorten (o.a. zeenaalden).

- H1130 Estuaria**
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting De specifieke karakteristieken van het Eems-Dollard estuarium zijn nog grotendeels aanwezig. Dit gebied kent als enige van de twee estuaria in Nederland een zoet-zout gradiënt die niet gereguleerd wordt door spuisluizen en stuwen. Doordat het zoete deel van het estuarium in Duitsland ligt, betreft het behoud hier een grensoverschrijdende opgave. Elders in de Waddenzee is het estuariene karakter zeer beperkt door het nagenoeg geheel ontbreken van geleidelijke zoet-zout overgangen en de mogelijkheden voor vismigratie.
- H1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten**
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit van slik- en zandplaten, *getijdengebied* (subtype A).
 Toelichting De Waddenzee is het belangrijkste gebied voor het habitatype slik- en zandplaten, *getijdengebied* (subtype A). De oppervlakte van de platen is hier nagenoeg natuurlijk. Wat de kwaliteit betreft is enerzijds behoud van de morfologische variatie van belang, de afwisseling tussen platen met een verschillende hoogteligging, mate van dynamiek en sedimentsamenstelling, evenals de overgangen daartussen en de overgangen naar diepere geulen en naar habitatypen 1110 permanent overstroomde zandbanken en 1310 zilte pionierbegroeiingen. Kansen voor herstel van de kwaliteit liggen met name bij herstel van droogvallende mosselbanken (en de daarbij behorende levensgemeenschappen) en bodemfauna en bij uitbreiding van zeegras- en ruppia-velden. Voor de mosselbanken op de droogvallende platen wordt met name voor de westelijke Waddenzee gestreefd naar een toename van de oppervlakte.
- H1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende soorten**
 Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit van zilte pionierbegroeiingen, met *zeekraal* (subtype A), en behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit van zilte pionierbegroeiingen, met *zeevetmuur* (subtype B).
 Toelichting Het habitatype zilte pionierbegroeiingen, met *zeevetmuur* (subtype B), verkeert in een gunstige staat van instandhouding; zilte pionierbegroeiingen, met *zeekraal* (subtype A) zijn als matig ongunstig beoordeeld. De Waddenzee is het belangrijkste gebied voor beide subtypen van het habitatype. Aan de vastelandskust is de oppervlakte van de zeekraalbegroeiingen (subtype A) momenteel hoog als gevolg van de kwelderwerken. Mogelijkheden voor verbetering van de structuur en functie doen zich hier voor door het verkwelderen van zomerpolders.
- H1320 Schorren met slijkgrasvegetatie (*Spartinion maritimae*)**
 Doel Geen instandhoudingsdoel.
 Toelichting De goed ontwikkelde vorm van het habitatype slijkgrasvelden komt van oorsprong niet in het Waddengebied voor. Het wordt niet mogelijk geacht de hier (in geringe oppervlakte) aanwezige matig ontwikkelde vormen van het habitatype in goede kwaliteit te herstellen.
- H1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)**
 Doel Behoud oppervlakte, behoud kwaliteit van locaties waar het habitatype schorren en zilte graslanden goed ontwikkeld is en verbetering kwaliteit van locaties waar het habitatype schorren en zilte graslanden matig ontwikkeld is.
 Toelichting Het habitatype schorren en zilte graslanden verkeert in een matig ongunstige staat van instandhouding. De Waddenzee is een van de belangrijkste gebieden in ons land voor schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (subtype A). Wat de kwaliteit betreft is het van belang de aanwezige variatie aan verschillende hoogtezones (inclusief pionierkwelders van zilte pionierbegroeiingen 1310), geomorfologische vormen (groene stranden, slufters, zandige kwelders, kleiige kwelders) en beheersvormen (beweide en onbeweide kwelders) te behouden of te herstellen. Schorren en zilte graslanden, *binnendijks*

(subtype B), komen in beperkte mate in het gebied voor in zomerpolders. Omzetting van dit binnendijkse subtype naar het buitendijkse subtype (door verkweldering van zomerpolders) is toegestaan.

H2110 Embryonale wandelende duinen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype embryonale duinen verkeert in een gunstige staat van instandhouding. De Waddenzee is een van de belangrijkste gebieden in ons land voor dit habitatype. Daarnaast komt het type voor in aangrenzende Natura 2000 gebieden op de Waddeneilanden en in de Noordzeekustzone. Het behoud van dynamische duingebieden vormt een randvoorwaarde voor het behoud van dit type.

H2120 Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ("witte duinen")

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype witte duinen komt in het gebied over een behoorlijke oppervlakte voor in goede kwaliteit. Het behoud van dynamische duingebieden vormt een randvoorwaarde voor het behoud van dit type. Daarnaast komt het type voor in *aangrenzende richtlijngebieden op de Waddeneilanden en in de Noordzeekustzone*. Onder natuurlijke omstandigheden kan de aanwezige oppervlakte van het habitatype jaarlijks sterk wisselen.

H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit van locaties waar het habitatype grijze duinen, *kalkarm* (subtype B), goed ontwikkeld is en verbetering van kwaliteit van locaties waar het habitatype grijze duinen, *kalkarm* (subtype B) matig ontwikkeld is.

Toelichting Het habitatype grijze duinen, *kalkarm* (subtype B) komt in een geringe oppervlakte in het gebied voor (o.a. op de eilanden Rottumeroog, Rottumerplaat en Griend). Het betreft met name duingraslanden van relatief kalkarm substraat (grijze duinen, *kalkarm* (subtype B)).

H2190 Vochtige duinvalleien

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (subtype A).

Toelichting Het habitatype vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (subtype A) komt voor op strandvlakten aan de oostkant van Waddeneilanden. De begroeiingen op deze stranden zijn zeer jong. Verwacht wordt dat het habitatype vochtige duinvalleien zich zal uitbreiden door successie.

Soorten

H1095 Zeeprik

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied en verbetering verbinding met belangrijke leefgebieden buiten het Natura 2000 gebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Doortrekgebied van gemiddeld belang. De gewenste verbinding heeft betrekking op het Natura 2000 gebied IJsselmeer.

H1099 Rivierprik

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Doortrekgebied van gemiddeld belang. De populatie zal duurzamer worden door een betere verbinding met de Natura 2000 gebieden IJsselmeer en Lauwersmeer.

H1103 Fint

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Doortrekgebied van groot belang en opgroeigebied van groot belang. Het gaat waarschijnlijk vooral om finten die in het Duitse deel van de Eems paaien. Uitbreiding van de populatie is afhankelijk van maatregelen in Duitsland.

H1364 Grijze zeehond

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting De populatie neemt sinds de jaren 1980 toe; verwacht wordt dat de populatie nog verder zal toenemen. Momenteel zijn er in de Natura 2000 gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone tezamen circa 1100 exemplaren.

H1365 Gewone zeehond

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting De soort was in 2002 met circa 4500 exemplaren in de Nederlandse Waddenzee aanwezig, waarna voor de tweede keer een terugslag door het virus optrad. De soort zit nu weer in de lift. Verwacht wordt dat de huidige, gestaag groeiende populatie zich geleidelijk verder zal uitbreiden.

Broedvogels**A034 Lepelaar**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud sleutelpopulatie van ten minste 300 paren.
Toelichting Naast de kolonies lepelaars in de duinen van de Waddeneilanden hebben zich ook diverse kolonies gevestigd in natte valleien met rietgroei aan de wadkant van de eilanden: Boschplaat – Terschelling (vanaf 1962, in 2002 227 paren), De Schorren – Texel (vanaf 1982 in 2002 72 paren), Oosterkwelder – Schiermonnikoog (vanaf 1990, in 2002 240 paren), De Hon – Ameland (vanaf 1994, in 2002 17 paren), Rottumerplaat (vanaf 1998, in 2002 19 paren) en Rottumeroog (vanaf 2000, in 2002 5 paren). Ook op de kust van het vasteland heeft de lepelaar zich weten te vestigen (Balgzand vanaf 2000, in 2002 6 paren). Net als op de eilanden en elders in Nederland heeft de populatie in de Waddenzee een flinke groei doorgemaakt tot een (voorlopig?) maximum van 539 paren in 2002.

A063 Eider

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud sleutelpopulatie van ten minste 2.000 paren.
Toelichting Na vestiging eider als broedvogel in Nederland in het begin van de vorige eeuw is het aantal paren, met ups en downs toegenomen. Slechts enkele tientallen paren broeden in de Zeeuwse delta, maar het overgrote deel broedt in het Waddengebied (circa 9.000 in 2001). Daarvan broedt ongeveer 1/3 in de Waddenzee en 2/3 op de eilanden in duinvegetaties met voldoende openheid in combinatie met open struweel. Langs de Fries-Groningse kust vindt broeden plaats vanaf de 90-er jaren (maximaal 31 paren in 1999). In de Waddenzee zijn de belangrijkste broedconcentraties te vinden op de Boschplaat – Terschelling (2002 1190 paren) en op Rottumeroog en -plaat (in 2002 resp. 558 en 793 paren).

A081 Bruine kiekendief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud sleutelpopulatie van ten minste 20 paren.
Toelichting Na het vrijwel verdwijnen van de bruine kiekendief als broedvogel in de 60-er jaren vond in de 70-er hervestiging en populatie uitbreiding plaats. Maximaal komen een 30-tal paren in het Waddengebied tot broeden in natte valleien met rietgroei. Belangrijkste broedplaatsen zijn de Dollard (2001 12 paren) en De Boschplaat – Terschelling (2002 9 paren). Elders komen her en der onregelmatig losse paartjes tot broeden.

A082 Blauwe kiekendief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 2 paren ten behoeve van sleutelpopulatie Waddeneilanden.
Toelichting Na vestiging op de Waddeneilanden in de 40-er jaren breidde de populatie blauwe kiekendieven zich gestaag uit tot een maximum begin 90-er jaren. Sedertdien loopt het aantal paren gestaag terug. Blauwe kiekendieven broeden doorgaans in de duinen in

duinvegetaties met voldoende openheid (met kort gras en verstuiwend zand) in combinatie met open struweel als foerageergebied. In Natura 2000 gebied Waddenzee komen slechts enkele paren tot broeden, met als enige regelmatige broedplaats De Boschplaat - Terschelling (2001 4 en 2002 2 paren).

A132 Kluut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud sleutelpopulatie van ten minste 3.500 paren.

Toelichting De helft van de Nederlandse kluten broedt in het waddengebied. Zij broeden verspreid over het hele Waddengebied met een duidelijk zwaartepunt op het gevarieerde grasland op de kwelders langs de kust van het vasteland: Balgzand en kust van Wieringen, Friese en Groninger waddenkust en de Dollard (>95% van de populatie in het Waddengebied). Na een sterke groei tot begin 90-er jaren (maximaal 5.502 paren in 1990) is in de meeste deelgebieden recent een geringe afname geconstateerd (2002 3.789 paren).

A137 Bontbekplevier

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud sleutelpopulatie van ten minste 40 paren.

Toelichting Bontbekplevier broedt verspreid over het hele Waddengebied op zeer spaarzaam begroeide plaatsen langs kusten; ook kunstmatig ontstane terreintjes worden snel aangenomen. Een zwaartepunt in de verspreiding in 2002 was te vinden langs de Friese kust. Leek de populatie het aanvankelijk goed te doen; in recente jaren vindt een duidelijke afname plaats (van 77 paren in 1998 naar 39 paren in 2002).

A138 Strandplevier

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel lokale populatie van ten minste 10 paren ten behoeve van sleutelpopulatie Waddeneilanden (Waddengebied en duingebieden samen ten minste 40 paren).

Toelichting Als broedvogel is de strandplevier vooral te vinden op zandige, schelpenrijke, platen en in primaire duinen. De broedplaatsen bevinden zich vrijwel alle op de eilanden of eilandjes. Langs de kusten van het vaste land wordt maar sporadisch gebroed. De aantallen lopen al decennia langs terug. In de periode 1997 – 2002 namen de aantallen af van 42 paren naar 10 paren.

A183 Kleine mantelmeeuw

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud sleutelpopulatie van ten minste 15.000 paren.

Toelichting Na de vestiging als broedvogel in de 60-er jaren zijn de aantallen kleine mantelmeeuwen sterk toegenomen tot een (voorlopig?) maximum van circa 23.500 paren in 2001. In het Waddengebied broedt circa 30% van de Nederlandse populatie. De belangrijkste broedplaats is De Boschplaat – Terschelling. Andere concentraties bevinden zich op de Oosterkwelder – Schiermonnikoog, De Hon – Vlieland en op Rottumeroog en Rottumerplaat. Zeer recent broeden ook paren langs de kusten van het vaste land (met name op het Balgzand: 38 paren in 2002).

A191 Grote stern

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud sleutelpopulatie van ten minste 11.000 paren.

Toelichting De Grote stern is van oudsher broedvogel in het Waddengebied. Doorgaans broedt >50% van de Nederlandse populatie hier. De belangrijkste, en enige regelmatige, broedplaats is al tientallen jaren gelegen op Griend. In sommige jaren vestigen zich kleinere groepen op andere platen in het Waddengebied (grootste nevenvestigingen Rottumerplaat – 2.335 paren in 1998 en Oosterkwelder – Schiermonnikoog – 1.000 paren in 1997). De populatie heeft zich goed hersteld van het dieptepunt in 1965 (900 paren)

maar ligt nog ver onder het niveau van halverwege de 20^e eeuw van 27.000 – 35.000 paren.

A193 Visdief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud sleutelpopulatie van ten minste 5.000 paren.

Toelichting Verspreid over het Waddengebied komen grote kolonies visdieven voor van 100-den paren. Aantal paren in 2002: Balgzand 1.969, Griend 1.239, Oosterkwelder – Schiermonnikoog 637 paren, Boschplaat – Terschelling 506 paren. Daarnaast zijn er nog vele kleinere vestigingen. Ook de populatie van de visdief was in de 60-er jaren sterk teruggefallen (<2.000 paren). Sedertdien is een redelijk herstel opgetreden hoewel de aantallen slechts een fractie zijn van de circa 30.000 paren die er in de 50-er jaren broedden.

A194 Noordse stern

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud huidige sleutelpopulatie van ten minste 1.750 paren.

Toelichting In Nederland bereikt de noordse stern zijn zuidelijkste verspreidingsgrens. Het Waddengebied herbergt vrijwel de gehele Nederlandse populatie (in 2002 slechts 34 paren in de Zeeuwse Delta tegen >1.500 in de Waddenzee). Over het algemeen broeden de noordse sterns op zeer geëxponeerde broedplaatsen op eilandjes, platen en kwelderranden. Veruit de belangrijkste broedplaats is Griend (in de meeste jaren >1.000 paren; in 2002 echter 463). Andere belangrijke broedplaatsen in 2002 waren Engelsmanplaat (226 paren), Rottumeroog en Rottumerplaat (resp. 108 en 87 paren) en de Friese Waddenkust (289 paren).

A195 Dwergstern

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud sleutelpopulatie van ten minste 150 paren.

Toelichting Afhankelijk van het aanbod aan geschikte schelpenstrandjes vestigen dwergsterns zich verspreid over het hele Waddengebied. De belangrijkste broedplaatsen in de Waddenzee in recente jaren waren Rottumeroog en Rottumerplaat (en het duingebied van Texel). Op het dieptepunt van de populatie in de zestiger jaren broedden in heel Nederland slechts 100 paren, waarvan enkele 10-tallen in het Waddengebied. Daarna trad herstel op met in het afgelopen decennium maxima van circa 200 paren (1997 201 paren, 2002 195 paren), maar het niveau van eind vijftiger jaren is vermoedelijk niet meer bereikt.

A222 Velduil

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van de lokale broedplaatsen ten behoeve van sleutelpopulatie Waddengebied.

Toelichting Verspreid aan de wadkant van de eilanden of langs de Fries-Groningse kust broeden velduilen. Op de meeste plaatsen gaat doorgaans om losse paren, met uitzondering van De Boschplaat – Terschelling waar jaarlijks 2-4 paren broeden. De paren maken deel uit van de populatie die thuis is in de duinen van de waddeneilanden.

A277 Tapuit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud lokale populatie van ten minste 10 paren ten behoeve van herstel sleutelpopulatie Waddeneilanden.

Toelichting De populatie tapuiten van De Boschplaat – Terschelling en Het Oerd – Ameland vormt de uitloper van de in duinen thuis horende populatie. In 2002 werden respectievelijk 13 en 10 paren vastgesteld. Gezien de sterke terugval van de populatie in de duinen dienen de broedplaatsen behouden te worden.

Niet-broedvogels

- A391 Aalscholver**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 3000 vogels (maandgemiddelde).
Toelichting Aantallen aalscholvers van nationale en internationale betekenis. Belangrijkste gebied in Nederland na het IJsselmeergebied. Jaarrond aanwezig, maar verreweg de hoogste aantallen in de nazomer, lage aantallen van november-maart. Doorgaande toename, net als in andere delen van het land, maar sterker, zodat het aandeel van de Nederlandse vogels dat in de Waddenzee verblijft geleidelijk is toegenomen van circa 5% in 1980 naar circa 20% in 2003. Deze ontwikkeling verloopt parallel aan een sterke groei van de broedpopulatie in de Waddenzee. Concentraties vormen zich minder rond hoogwatervluchtplaatsen door beperkte afhankelijkheid van laag water. Aan de andere kant zijn er wel gezamenlijke slaapplekken. Belangrijke concentratiegebieden zijn Richel, Griend, de haven van Den Oever en enkele van de grote Waddeneilanden; moeilijk bereikbare plaatsen vanwege de verstoringgevoeligheid van deze soort. Er wordt zowel in de Waddenzee als op de Noordzee geoërageerd, veelal op platvis. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.
- A026 Kleine zilverreiger**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 8 vogels (maandgemiddelde).
Toelichting Aantallen kleine zilverreigers van nationale betekenis. Jaarrond aanwezig, gerelateerd aan enkele broedplaatsen op de eilanden (Schiermonnikoog, Terschelling, vaak in associatie met Lepelaars). Rond 2000 sterk toegenomen. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.
- A034 Lepelaar**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 300 vogels (maandgemiddelde).
Toelichting Aantallen lepelaars van grote nationale en grote internationale betekenis. Belangrijkste gebied in Nederland, tegenwoordig met bijna de helft van het aantal Nederlandse vogels. Zomervogel, aanwezig van februari-oktober; aantalverloop sterk gebonden aan de ontwikkelingen in de kolonies. De verdubbeling van de Nederlandse broedpopulatie in de jaren negentig is nagenoeg volledig toe te schrijven aan toenemend belang van de Waddenregio als broedgebied, die gepaard ging met sterke toename van het aantal niet-broedvogels, met name sinds 1995. Na de broedtijd vanaf de eilanden verspreidend over het gehele Waddengebied, o.a. Balgzand. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.
- A037 Kleine zwaan**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied.
Toelichting Vooral slaapplekfunctie, die met name de Friese en Groningse kust betreft. Aantallen kleine zwanen van nationale en internationale betekenis. Trendgegevens niet beschikbaar. Wintervogel. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijk matige staat van instandhouding heeft oorzaken die buiten het gebied liggen.
- A041 Kolgans**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied.
Toelichting Slaapplekfunctie, m.n. in de Dollard. Aantallen kolganzen niet van nationale of internationale betekenis. Trendgegevens niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.
- A043 Grauwe gans**

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 5000 vogels (maandgemiddelde).
- Toelichting** Slaapplaats- en foerageerfunctie. Aantallen foeragerende grauwe ganzen van nationale en internationale betekenis. Belangrijkste gebied na Saeftinghe. Doorgaande toename sinds de jaren zeventig met een versnelling eind jaren negentig. Jaarrond aanwezig, maar hoogste aantallen oktober-februari. Belangrijke concentraties vooral Dollard en Groninger Waddenkust, in mindere mate Friese Waddenkust, Schiermonnikoog, Balgzand, Terschelling. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke Staat van instandhouding is gunstig.
- A045 Brandgans**
- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 30.000 vogels (maandgemiddelde).
- Toelichting** Slaapplaats- en foerageerfunctie. Aantallen brandganzen van grote internationale en grote nationale betekenis. Belangrijkste gebied in Nederland, met ongeveer een kwart van de Nederlandse vogels. Wintergast van oktober-mei. Toename sinds midden jaren tachtig, vergelijkbaar met zoute delta, maar eerder ingezet dan elders in Nederland. De recente afvlakking is ook in de zoute delta zichtbaar, maar is minder duidelijk in de rest van Nederland, waardoor het aandeel dat in de zoute gebieden verblijft weer afneemt. Belangrijkste gebied is de Friese Waddenkust, vervolgens Dollard en Groningse kust. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke Staat van instandhouding is gunstig.
- A046 Rotgans**
- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 23.000 vogels (maandgemiddelde).
- Toelichting** Slaapplaats- en foerageerfunctie. Aantallen rotganzen van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Verreweg het belangrijkste gebied in Nederland, met bijna 80% van de Nederlandse vogels. Wintergast en doortrekker van september-mei, met een najaarspiek in oktober./november en toenemende aantallen naar het eind van het seizoen in apr/mei. Abrupt en massaal vertrek in de tweede helft van mei. In de jaren zeventig en tachtig toegenomen, langer en sterker dan in de zoute delta. In de jaren negentig stabiel. Belangrijkste gebied is net als bij de brandgans de Friese Waddenkust, met op zekere afstand de Waddeneilanden, de Groninger kust en Balgzand. Overwinterende vogels vooral in de westelijke Waddenzee. Foerageert vooral op kwelders en grasland, maar in het najaar ook op zeegras, zeesla en darmwier, en daarmee gedeeltelijk getij-afhankelijk. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.
- A048 Bergeend**
- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 25.000 vogels (maandgemiddelde).
- Toelichting** Aantallen bergeenden van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Verreweg het belangrijkste gebied in Nederland, met circa 70% van de Nederlandse vogels. Hele jaar present, hoogste aantallen in september-november, laagste in april/mei. Een kleiner minimum in augustus als een deel van de vogels voor de rui tijdelijk naar het Duitse Waddengebied trekt. Een groeiend aantal (10-20.000) ruit echter ook in de Nederlandse Waddenzee, o.a. bij Wieringen en onder Ameland. Buiten de ruitijd zijn de grootste concentraties te vinden langs de kusten van het vasteland. Aantallen lange tijd stabiel, recent enige toename. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.
- A050 Smient**
- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 30.000 vogels (maandgemiddelde).

Toelichting Aantallen smienten van nationale en internationale betekenis. Belangrijkste gebied in Nederland. Wintergast, vooral oktober-maart. Geen duidelijke toename zoals in andere delen van het land. In sommige delen van het gebied afname, bijv. door verandering van de vegetatiesamenstelling op de kwelder van de Dollard en door overschakeling op cultuur(gras)land. Niet zeer getijdegebonden maar foerageert ook op zeegrasvelden en concentreert zich vaak toch rond hoogwatervluchtplaatsen van steltlopers. Soms nachtelijke voedselvluchten van de kwelders naar het binnenland. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A051 Krakeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 150 vogels (maandgemiddelde).

Toelichting Aantallen krakeenden niet van nationale of internationale betekenis. Betekenis Waddenzee ondergeschikt aan grotere zoetwatergebieden (m.n. Haringvliet, Biesbosch, Lauwersmeer) en Grevelingen. Het Balgzand is één van de meest relevante delen van het Waddengebied. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A052 Wintertaling

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 2500 vogels (maandgemiddelde).

Toelichting Aantallen wintertalingen van nationale en internationale betekenis. Belangrijkste gebied in Nederland. Hele jaar present maar lage aantallen in mei-juli, hoogste in september-december. Lange tijd afname (met grote fluctuaties) maar recent mogelijk herstel, een patroon dat zich lijkt te concentreren in het belangrijkste deelgebied voor deze soort de Dollard, dat recent iets van de nog grotere betekenis van de jaren zeventig lijkt te herwinnen. Het aantalverloop heeft vaak te maken met successie van vegetatie op de kwelders en vertoont vaak overeenkomsten met de ontwikkeling van smient (Dollard) en pijlstaart (rond Lauwersmeer in jaren zeventig). Voorkeur voor beschutte, slikkige delen van de Waddenzee, waar zaden en ongewervelden worden gegeten bij laag water, waarna bij hoog water wordt overgeschakeld op de kwelders. Behalve de Dollard is ook de Friese kust belangrijk. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want er is geen landelijke herstelopgave.

A054 Pijlstaart

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 3000 vogels (maandgemiddelde).

Toelichting Aantallen pijlstaarten van grote internationale en grote nationale betekenis. Verreweg het belangrijkste gebied van Nederland, met ongeveer de helft van de Nederlandse vogels. Hele jaar present maar lage aantallen in mei-juli, hoogste in oktober-februari, met doortrekpieken in oktober en januari/februari. Aantallen lange tijd stabiel/fluctuerend, recent beduidend hogere aantallen. Aantalontwikkelingen vertonen overeenkomsten met die van andere eendensoorten (wintertaling) en zijn deels gerelateerd aan vegetatiesuccessie en natuurontwikkeling (o.a. hoge aantallen vastelandkust door uitwisseling Lauwersmeer in de jaren zeventig, net als bij wintertaling). Belangrijke gebieden m.n. Boschplaat en Balgzand. Foerageert o.a. op wadslakjes bij laag water, maar vooral op zaden en andere planteden op natte kwelders en grasland, soms nachtelijke voedselvluchten naar binnendijkse gebieden. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want er is geen landelijke herstelopgave.

A056 Slobeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 400 vogels (maandgemiddelde).

Toelichting Aantallen slobeenden van nationale en internationale betekenis. Belangrijkste gebied na Oostvaardersplassen en Oosterschelde. Jaarrond aanwezig, maar vooral doortrekker

met accent op najaar. Aantalsverloop met sterke fluctuaties, geen duidelijke trend. Relatief belangrijke gebieden zijn de kust van Wieringen, Balgzand en de Fries kust. Er is een voorkeur voor ondiep, brak of zoet water en slikkige bodems met veel plankton en zaden. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A062 Topper

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied als bijdrage aan herstel populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 5000 vogels (maandgemiddelde).

Toelichting Aantallen toppereenden van internationale en grote nationale betekenis. Belangrijkste gebied na het IJsselmeer. Wintergast van november-apr. Lijkt in de Waddenzee te zijn afgenomen maar door de grote fluctuaties is deze trend niet significant. De aantallen fluctueren enerzijds door winterafhankelijke reacties op ijsvorming (in de Oostzee), anderzijds door verblijf op open water, waardoor de soort relatief moeilijk telbaar is. Is echter gevoelig voor veranderingen in het aanbod van schelpdieren. De landelijke trend is mogelijk een weerspiegeling van veranderingen in voedselaanbod in de Waddenzee, waarbij de aantallen een aantal jaren sterk verhoogd waren in het IJsselmeer. De trend in de Waddenzee vertoonde echter geen toename toen de aantallen in het IJsselmeer weer afnamen. De landelijke aantallen zijn nu lager dan voor de IJsselmeerperiode, zodat een herstelopgave voor de Waddenzee is geformuleerd.

A063 Eider

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied als bijdrage aan herstel populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 100.000 vogels (maandgemiddelde).

Toelichting Aantallen eiders van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Verreweg het belangrijkste gebied in Nederland, met circa 94% van de Nederlandse vogels. Hele jaar present. Is in de jaren negentig in de Waddenzee afgenomen door verhoogde sterfte en uitwijken van vogels naar de Noordzeekustzone in verband met slechte broedval en overbevissing van mosselen. Recent (2003) zijn de aantallen in de Waddenzee weer toegenomen ten koste van de aantallen in de Noordzeekustzone. De landelijke trend is daardoor nog niet positief maar is over de laatste tien jaar ook niet meer significant negatief. De landelijke staat van instandhouding voor de eider als niet-broedvogel is echter nog zeer ongunstig en de internationale populatieomvang neemt af, zodat voor de Waddenzee een herstelopgave is geformuleerd.

A069 Middelste zaagbek

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio (Waddengebied/Noordzeekustzone) van ten minste 125 vogels (maandgemiddelde).

Toelichting Aantallen middelste zaagbekken van nationale betekenis. Wintergast van oktober-april. Aantallen fluctueren in de Waddenzee met relatief hoge aantallen in het midden van de jaren negentig. Neemt landelijk toe door ontwikkelingen in de zoute delta waar de aantallen veel hoger zijn (Grevelingen). Handhaving van de huidige situatie in de Waddenzee is daarom voldoende.

A103 Slechtvalk

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 25 vogels (maandgemiddelde).

Toelichting Aantallen slechtvalken van grote nationale betekenis. Belangrijkste wetland in Nederland, met ongeveer een kwart van de in de Nederlandse telgebieden aanwezige vogels. Wintergast en doortrekker, recent ook broedvogel (Eemshaven). Sinds de jaren tachtig toegenomen als gevolg van internationaal herstel van de pesticidendip in de jaren zestig. In de Waddenzee een onverklaarde afname in 1997, maar neemt sindsdien weer geleidelijk toe. Handhaving van de huidige situatie in de Waddenzee is voldoende, want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

- A130 Scholekster**
Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied als bijdrage aan herstel populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 140.000 vogels (maandgemiddelde).
Toelichting Aantallen scholeksters van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Verreweg het belangrijkste gebied in Nederland, met ongeveer driekwart van de Nederlandse vogels. Hele jaar present, laagste aantallen in mei/juni, hoogste in augustus-februari zonder duidelijke pieken. Toename in de jaren zeventig maar doorgaande afname in de jaren negentig en recent min of meer stabiel op het laagst bekende niveau. Samen met een afname in de zoute delta zorgt deze trend voor een landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding. De afname heeft te maken met het verdwijnen van droogvallende mosselbanken begin jaren negentig en schaarste aan kokkels daarna, beide in verband met visserij.
- A132 Kluut**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 6000 vogels (maandgemiddelde).
Toelichting Aantallen kluten van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Verreweg het belangrijkste gebied in Nederland. Vooral doortrekker en zomergast. Lage aantallen in december-februari, pieken in oktober en april. Hoogste concentraties vaak aan de vastelandkust in verband met voorkeur voor slibrijk habitat. Ruiconcentraties in de nazomer, met name in de Dollard. Toegenomen in de jaren tachtig, daarna weer enige afname, recent stabiel op gemiddeld niveau, profiteert mogelijk van toegenomen dichtheid aan wormen als gevolg van schelpdiervisserij. Landelijk is de recente negatieve tendens niet significant en er is geen landelijke herstelopgave. Handhaving van de huidige situatie is daarom voldoende.
- A137 Bontbekplevier**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 1000 vogels (maandgemiddelde).
Toelichting Aantallen bontbekplevieren van internationale en zeer grote nationale betekenis. Belangrijkste gebied in Nederland. Grotendeels doortrekker met een piek in augustus./september en één in mei, die worden toegeschreven aan de populatie die naar W/Z-Afrika trekt. Een eerdere, nog lagere maar wel afzonderlijke piek in maart wordt toegeschreven aan de populatie die in West-Europa en Noord-Afrika overwintert. Meer op en bij de eilanden dan langs de vastelandkust maar geen echte concentratiegebieden, voorkeur voor zandige plaatsen om te overtijten. In de jaren negentig toegenomen, meer dan in het deltagebied. De omvang van de populatie die in West- en Zuid-Afrika overwintert neemt internationaal gezien mogelijk af. De landelijke staat van instandhouding van de bontbekplevier is echter gunstig. Daarom geen herstelopgave.
- A140 Goudplevier**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 15.000 vogels (maandgemiddelde).
Toelichting Aantallen goudplevieren van internationale en grote nationale betekenis. Vooral doortrekker met pieken in november en maart, lage aantallen in december/januari en bijna afwezig in mei-juli. Verspreid langs eiland- en vastelandkusten, enige concentratie o.a. in de Dollard. Toegenomen in de Waddenzee in de jaren tachtig, sindsdien min of meer stabiel met grote fluctuaties. De toename heeft mogelijk te maken met verslechtering van binnenlandse habitats (landbouwgebieden), waar een forse afname heeft plaatsgevonden die resulteert in een landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding. Handhaving van de recente situatie m.b.t. habitat in de Waddenzee is daarom noodzakelijk.

- A141 Zilverplevier**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 15.000 vogels (maandgemiddelde).
Toelichting Aantallen zilverplevieren van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Verreweg het belangrijkste gebied in Nederland. Hele jaar present maar lage aantallen in juni/juli, sterke doortrekpieken in augustus./september. en nog sterker in mei. Meer langs de eilanden dan langs het vasteland, foeragerend op de platen, relatief veel in het oosten van het gebied. In de jaren zeventig en tachtig fors toegenomen, sindsdien min of meer stabiel. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig en de internationale populatieomvang neemt toe.
- A143 Kanoet**
Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 15.000 vogels (maandgemiddelde).
Toelichting Aantallen kanoeten van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Belangrijkste gebied in Nederland. Hele jaar present maar lage aantallen in mei-juli. Relatief hoge aantallen in augustus-februari, met een doortrekpiek in augustus die wordt toegeschreven aan ondersoort *canutus* uit de Siberische broedgebieden. Nauwelijks aan de vastelandkust (m.u.v. Balgzand), overtijers hebben voorkeur voor afgelegen zandvlakten als bijv. Vliehors, Richel en Griend, overtijt in zeer grote groepen maar wisselt sterk tussen de beschikbare plaatsen, met zeer grote actieradius. De overwinteraars behoren tot de Groenlands/Canadese ondersoort *islandica*. Aantallen eerst stabiel en daarna fors toegenomen, sinds eerste helft jaren negentig weer fors afgenomen. Deze afname wordt voor een (klein) deel gecompenseerd door toename in de zoute delta en resulteert niet in aantallen die lager zijn dan in de jaren zeventig en tachtig, zodat de landelijke staat van instandhouding slechts matig ongunstig is. Daarom is uitgegaan van behoud van de huidige aantallen. De afname lijkt echter door te gaan en wordt toegeschreven aan veranderingen in de voedselbeschikbaarheid die verband houden met de kokkelvisserij (veranderingen van sedimentsamenstelling en afname van dichtheden en kwaliteit van schelpdieren als het Nonnetje *Macoma balthica*). Omdat daardoor ook de andere aspecten van de staat van instandhouding (matig) ongunstig zijn, is herstel van de habitatkwaliteit in het instandhoudingdoel opgenomen.
- A144 Drieteenstrandloper**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 4000 vogels (maandgemiddelde).
Toelichting Aantallen van drieteenstrandloper van internationale en grote nationale betekenis. Belangrijkste gebied in Nederland. Hele jaar present, maar lage aantallen juni. Doortrekpieken in augustus en vooral in mei. Ontbreekt nagenoeg langs de vastelandkust. Foerageert deels op stranden (Noordzeekustzone). Voor overtijten voorkeur voor afgelegen zandplaten als Richel, Noorderhaaks, Engelsmanplaat, Rottumerplaat, Simonszand en Vliehors. In de jaren negentig doorgaande toename, die nog niet lijkt af te vlakken. De landelijke staat van instandhouding is matig ongunstig omdat hoge recreatiedruk effect heeft op de verspreiding. Gezien de toename in Nederland is hieraan echter nog geen herstelopgave verbonden.
- A147 Krombekstrandloper**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 150 vogels (maandgemiddelde).
Toelichting Aantallen van de krombekstrandloper van zeer grote nationale betekenis. Doortrekker, voornamelijk in de herfst, hoogste aantallen juli/augustus (september), eerst vooral adulten, augustus-september juvenielen. Aantallen fluctueren sterk, vermoedelijk in verband met slechte telbaarheid, en vertonen geen duidelijke trend. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

- A149 Bonte strandloper**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 140.000 vogels (maandgemiddelde).
Toelichting Aantallen bonte strandlopers van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Verreweg het belangrijkste gebied in Nederland. Hele jaar present, maar lage aantallen in juni (en juli), breed doortrekpatroon met relatief hoge aantallen in augustus-november en maart-mei. Foerageert in het intergetijdegebied op relatief slikkige platen en overtijt zowel langs de vastelandkust als op de eilanden, vaak in concentraties van tienduizenden vogels. Belangrijke concentraties op Griend, Richel, Dollard. Behalve op Vlieland relatief hoge dichtheden in het oosten van het Waddengebied, waar meer platen liggen. Afgenomen tot midden jaren tachtig, daarna doorgaande toename, recent de hoogst bekende aantallen. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.
- A156 Grutto**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 800 vogels (maandgemiddelde).
Toelichting Aantallen grutto's van nationale betekenis. Belangrijkste wetland van Nederland, afgezien van een aantal slaapplekken. Belangrijke deelgebieden zijn de kust van Wieringen, Friese kust en Dollard. In de Waddenzee, net als in de zoete delta, een doorgaande toename, die recente afname in het rivierengebied en het IJsselmeergebied enigszins compenseert. Het Waddengebied wordt daardoor de belangrijkste regio voor niet-broedvogels. Toch is de landelijke toename afgevlakt en er is inmiddels een tendens tot afname die de broedvogelindex dreigt te gaan volgen. Behoud van de huidige situatie in de Waddenzee is daarom belangrijk. Gezien de doorgaande toename resulteert de landelijk ongunstige staat van instandhouding hier echter niet in een herstelopgave.
- A157 Rosse grutto**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 32.000 vogels (maandgemiddelde). Enige afname in relatie tot herstel van schelpdierbanken is aanvaardbaar.
Toelichting Aantallen rosse grutto's van zeer grote nationale en zeer grote internationale betekenis. Verreweg het belangrijkste gebied in Nederland, met tegenwoordig circa 90% van de Nederlandse vogels. Hele jaar present, maar met lage aantallen in juni. Doortrekpieken in augustus en mei betreffen de Siberische vogels die onderweg zijn naar NW en W-Afrika, de wat lagere aantallen overwintelaars zijn afkomstig uit Scandinavië. Overtijt veel meer op de eilanden dan langs de vastelandkust. Grote concentraties op vooral op afgelegen zandplaten als Griend, Richel, Vlieland, samen met kanoet en bonte strandloper. In de jaren tachtig licht afgenomen, maar in de jaren negentig een sterkere, nog doorgaande toename. In het deltagebied is van een dergelijke toename nauwelijks sprake, zodat het aandeel van de Waddenzee steeds verder is toegenomen. Net als bij andere wormeneters wordt dit in verband gebracht met veranderde samenstelling van sediment en bodemfauna, mogelijk in relatie tot schelpdiervisserij. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig en de internationale populatieomvang is stabiel. Als de recente toename inderdaad een gevolg is van veranderde samenstelling van de bodemfauna onder invloed van visserij, is een beperkte afname van rosse grutto's aanvaardbaar, onder de voorwaarde dat dit samen gaat met herstel van schelpdierdichtheden en aantallen schelpdiereters. De regionale drempelwaarde is hierop afgestemd.

- A160 Wulp**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 60.000 vogels (maandgemiddelde). Enige afname in relatie tot herstel van schelpdierbanken is aanvaardbaar.
- Toelichting Aantallen wulpen van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Belangrijkste gebied in Nederland, met meer dan 85% van de Nederlandse vogels. Hele jaar present, maar met lage aantallen in mei en juni (broedtijd) en relatief hoge tijdens de najaarstrek in augustus-september. Zeer verspreid over het gebied, Friese kust relatief belangrijk. Foerageert in slikkige delen van het wad en op mosselbanken, overtijt op kwelders, liefst afgelegen (Richel, Griend) want de soort is nogal verstoringgevoelig. Doorgaande toename in de Waddenzee, die in de zoute delta pas zeer recent in enige toename weerspiegeld wordt, herinnerend aan de trends bij de rosse grutto. Bij de wulp wordt de toename echter in eerste instantie toegeschreven aan het beëindigen van de jacht in het buitenland, m.n. in Denemarken (1994), ondanks dat de hoge concentraties in Nederland vroeger wel aan deze Deense jacht werden toegeschreven (toename is in Denemarken echter veel sterker geweest). Behoud van de huidige situatie is voldoende, want de Nederlandse staat van instandhouding is gunstig.
- A161 Zwarte ruiter**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 1200 vogels (maandgemiddelde).
- Toelichting Aantallen zwarte ruiters van internationale en zeer grote nationale betekenis. Verreweg het belangrijkste gebied in Nederland, met meer dan de helft van de Nederlandse vogels. Vooral in de zomermaanden, met een klein piekje tijdens de voorjaarsstrek in mei en een sterke piek tijdens de najaarstrek die al in juli/augustus plaatsvindt. Sterk geconcentreerd in de Dollard. In de rest van het gebied verspreid in kleine aantallen. Foerageert vaak door in de directe omgeving van hoogwatervluchtplaatsen. Sinds de jaren zeventig toegenomen, recent weer iets lagere aantallen maar nog geen doorgaande afname. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.
- A162 Tureluur**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 1200 vogels (maandgemiddelde).
- Toelichting Aantallen tureluurs van internationale en zeer grote nationale betekenis. Verreweg het belangrijkste gebied in Nederland, met meer dan 80% van de Nederlandse vogels. Hele jaar present, met doortrekpieken in mei en vooral juli/augustus, als de populatie van Scandinavische en Baltische broedvogels doortrekken naar Z-Europa en W-Afrika. Aanzienlijk lagere aantallen overwinteraars zijn afkomstig van IJsland en de Faeroes (ondersoort *robusta*). Zeer verspreid over het gehele Waddengebied, zowel vastlandkust als de eilanden. Sinds de jaren zeventig vertonen de aantallen geen duidelijke trend. De meest recente aantallen vertonen weer een opgaande tendens na twee dips rond midden jaren tachtig en midden jaren negentig. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig hoewel de internationale populatieomvang iets afneemt.
- A164 Groenpootruiter**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan behoud populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 1300 vogels (maandgemiddelde).
- Toelichting Aantallen groenpootruiters van internationale en zeer grote nationale betekenis. Verreweg het belangrijkste gebied in Nederland, met meer dan drie kwart van de Nederlandse vogels. Afwezig van november-maart, doortrekpieken net als de andere ruiters in mei en vooral juli/augustus. Verspreid over de gehele Waddenzee, maar veel minder langs de vastelandkust dan op de eilanden. Geen grote concentraties, maar beste gebieden o.a. kwelders van Schiermonnikoog en Terschelling (Groede), Texel (Schorren) en Balgzand. Toegenomen rond begin jaren negentig, sindsdien

stabiel/fluctuerend. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A169 Steenloper

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied als bijdrage aan herstel populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied van ten minste 3000 vogels (maandgemiddelde).

Toelichting Aantallen steenlopers van internationale en zeer grote nationale betekenis. Het *belangrijkste gebied in Nederland, met meer dan 80% van de Nederlandse vogels. Bijna het hele jaar, lage aantallen in juni. Hoogste aantallen rond augustus, als Scandinavische vogels doortrekken naar West-Afrika. Overwintelaars zijn vooral broedvogels uit Groenland en Oost-Canada. Terwijl de aantallen van de Scandinavische vogels min of meer stabiel zijn, is er bij de (in gemiddelde aantallen sterk overheersende) overwinterende populatie duidelijk sprake van afname. Vooral midden jaren negentig was er een forse afname, sindsdien zijn de aantallen weer enigszins toegenomen maar nog niet volledig hersteld. Door het grote belang van de Waddenzee resulteert dit in een landelijk ongunstige staat van instandhouding, zodat een herstelopgave voor de Waddenzee noodzakelijk is. Dit geldt met name voor de afname in de jaren negentig, die wellicht verband houdt met slechte broedval en overbevissing van schelpdieren. Met betrekking tot de eerdere afname wordt ook klimaatverandering als mogelijke oorzaak genoemd (overwintering dicht bij de broedgebieden).*

A197 Zwarte stern

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied als bijdrage aan herstel populatie regio Noordzeekustzone en Waddengebied).

Toelichting Aantallen zwarte sterns van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Slaapplaatsfunctie die vooral het Balgzand en in mindere mate de kust van Wieringen betreft. De vogels foerageren waarschijnlijk grotendeels op het IJsselmeer. De aantallen in de Waddenzee worden daardoor mede bepaald door het voedselaanbod in het IJsselmeer. De oorzaak van de negatieve trend en de zeer ongunstige staat van instandhouding in Nederland is niet goed bekend maar ligt mogelijk eerder in het IJsselmeergebied dan in de Waddenzee. Het gestelde doel moet daarom worden gezien in samenhang met dat van het IJsselmeer.

Aanvullende doelen

Broedvogels

A156 Grutto

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud huidige sleutelpopulatie van ten minste 200 paren.

Toelichting Recente tellingen wijzen op een populatie van circa 200 paren.

Synopsis

Habitattypen	Landelijke staat van instandhouding	Rel. bijdrage van het gebied in NL	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit
H1110_A	-	+	=	>
H1130	--	++	=	>
H1140_A	-	+++	=	>
H1310_A	-	+++	=	=
H1310_B	+	++	=	>
H1320	--	-	geen	geen
H1330_A	-	++	=	(=) >
H1330_B	-	-	=	(=) >

H2110	+	++	=	u
H2120	-	+	=	u
H2130_B	--	-	=	= (>)
H2190_B	-	-	>	>
<i>Soorten</i>	<i>Landelijke staat van instandhouding</i>	<i>Rel. bijdrage van het gebied in NL</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
H1095	-	+	=	>
H1099	+	+	=	u
H1103	--	++	=	>
H1364	-	+++	=	u
H1365	+	+++	=	u

<i>Broedvogelsoorten</i>	<i>Landelijke staat van instandhouding</i>	<i>Rel. bijdrage van het gebied aan de NL pop.</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
A034 - Lepelaar	+	++	=	u
A063 - Eider	--	++	=	u
A081 - Bruine kiekendief	+	-	=	u
A082 - Blauwe kiekendief	--	+	=	u
A132 - Kluut	-	++	=	u
A137 - Bontbekplevier	--	+	=	u
A138 - Strandplevier	--	+	>	>
A183 - Kleine mantelmeeuw	+	++	=	u
A191 - Grote stern	--	+++	=	u
A193 - Visdief	-	++	=	u
A194 - Noordse stern	+	+++	=	u
A195 - Dwergstern	--	+	=	u
A222 - Velduil	--	++	=	u
A277 - Tapuit	--	+	=	u

<i>Niet-broedvogelsoorten</i>	<i>Landelijke staat van instandhouding</i>	<i>Rel. bijdrage van het gebied aan de NL pop.</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
A391 - Aalscholver	+	+	=	u
A026 - Kleine zilverreiger	+	+	=	u
A034 - Lepelaar	+	++	=	u
A037 - Kleine zwaan	-	(s+)	=	u
A041 - Kolgans	+	(s-)	=	u
A043 - Grauwe gans	+	+ (s-)	=	u
A045 - Brandgans	+	++ (s++)	=	u
A046 - Rotgans	+	+++ (s++)	=	u
A048 - Bergeend	+	+++ (sx)	=	u
A050 - Smient	+	+	=	u
A051 - Krakeend	+	-	=	u
A052 - Wintertaling	-	+	=	u
A054 - Pijlstaart	+	++	=	u
A056 - Slobeend	+	+	=	u
A062 - Topper	--	++	>	>
A063 - Eider	--	+++	>	>

A069 - Middelste zaagbek	+	+	=	=
A103 - Slechtvalk	+	++	=	=
A130 - Scholekster	--	+++	>	>
A132 - Kluut	-	+++	=	=
A137 - Bontbekplevier	+	+++	=	=
A140 - Goudplevier	--	++	=	=
A141 - Zilverplevier	+	+++	=	=
A143 - Kanoet	-	+++	>	>
A144 - Drieteenstrandloper	-	++	=	=
A147 - Krombekstrandloper	+	+++	=	=
A149 - Bonte strandloper	+	+++	=	=
A156 - Grutto	--	+	=	=
A157 - Rosse grutto	+	+++	=	=
A160 - Wulp	+	+++	=	=
A161 - Zwarte ruiter	+	+++	=	=
A162 - Tureluur	+	+++	=	=
A164 - Groenpootruiter	+	+++	=	=
A169 - Steenloper	--	+++	>	>
A197 - Zwarte Stern	--	(st++)	>	>